

LIBRIS

We know
books

CURIOZITĂȚI ISTORICE

Lucruri pe care nu știai că nu le știi

Cu o introducere de
DAN SNOW

Traducere din limba engleză de
GEORGIANA BĂRBULESCU-HARGHEL

LITERA
București

O compilație este un soi de jurnal de demult, folosit pentru a compila cunoștințe. Unul dintre cele dintâi exemple cunoscute poate fi încă achiziționat din librării. Împăratul roman și filosoful stoic Marc Aureliu (domnie 161–180) avea o colecție de gânduri intime, ziceri auzite de el și citate pe care voia să și le amintească.

Filosoful iluminist John Locke a scris un tratat despre asemenea compilații pe la începutul secolului al XVIII-lea, cu scheme pentru indici și titluri, în timp ce arta de a alcătui compilații era predată la Universitatea Oxford pentru a-i ajuta pe studenți în cercetare. Isaac Newton avea o astfel de compilație moștenită de la tatăl lui vitreg și pe care a folosit-o intens în timp ce își punea la punct metoda aritmetică. Se află în continuare la Universitatea Cambridge și este disponibilă online (*Newton's Waste Book* MS Add. 4004).

Scriitori precum Robert Burns, Virginia Woolf și Mark Twain au folosit cu toții asemenea compilații pentru a-și organiza cercetarea și ideile. Thomas Jefferson avea compilații literare și juridice, iar Ronald Reagan a fost un avocat mai recent al acestei îndeletniciri, colectând subiecte mai tradiționale. Aceste compilații prezidențiale au fost publicate în totalitate.

LUCRĂRI DE FICȚIUNE CU VÂNZĂRI DE 100 DE MILIOANE DE EXEMPLARE

Carte	Autor	Anul publicării
<i>Poveste despre două orașe</i>	Charles Dickens	1859
<i>Micul Prinț</i>	A. de Saint Exupéry	1943
<i>Harry Potter și piatra filosofală*</i>	J.K. Rowling	1997
<i>Și din zece n-a mai rămas nici unul</i>	Agatha Christie	1939
<i>Visul din pavilionul roșu</i>	Cao Xueqin	1791
<i>Hobbitul</i>	J.R.R. Tolkien	1937

* Având vânzări de peste 600 de milioane de exemplare la nivel mondial, seria Harry Potter în șapte volume a lui J.K. Rowling este seria de cărți cel mai bine vândută din istorie.

CITATE DESPRE ISTORIE

Să nu cunoști istoria înseamnă să rămâi pururi copil.

Cicero

Istoria va fi blândă cu mine, pentru că am de gând să o scriu.

Winston Churchill

Istoria este un set de minciuni asupra cărora cădem de acord.

Napoleon Bonaparte

Nu suntem făuritori de istorie. Suntem făcuți de istorie.

Martin Luther King Jr.

Cei care nu-și amintesc trecutul sunt condamnați să-l repete.

George Santayana

*Trecutul se schimbă câte puțin de fiecare dată
când îl repovestim.*

Hilary Mantel

Istoria se repetă, mai întâi ca tragedie, iar apoi ca farsă.

Karl Marx

Din istorie învățăm că nu învățăm nimic din istorie.

George Bernard Shaw

*Îmi plac visurile despre viitor mai mult decât istoria
despre trecut.*

Thomas Jefferson

Studiază trecutul dacă vrei să definești viitorul.

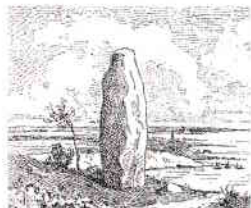
Confucius

*Câștigătorii scriu istoria, dar istoria umanității
este o istorie a eșecului constant.*

Peter Frankopan

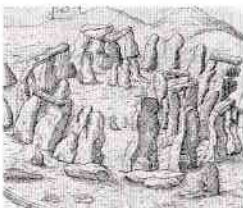
Insulele britanice sunt pline de monumente care datează de dincolo de istoria consemnată – Stonehenge fiind cel mai faimos dintre ele. Există câteva tipuri de monumente din Epoca Pietrei sau a Bronzului.

MENHIR

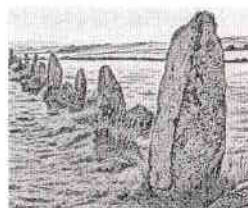
O piatră solitară
ridicăată pe verticală

CERC DE PIETRE

Un cerc din pietre
ridicate pe verticală

RÂND DE PIETRE

Un rând de pietre
ridicate pe verticală

Pietre așezate vertical, cercuri de pietre și rânduri de pietre se găsesc prin toată Marea Britanie, cu o concentrație mai mare în sud-vestul Angliei. În ciuda prevalenței cercurilor de pietre, istoricii nu sunt foarte siguri la ce foloseau.

DOLMEN

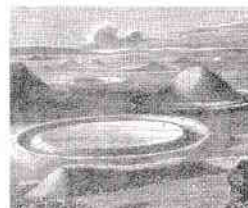
Un mormânt megalitic
cu un soi de poartă

TUMUL LUNG

O movilă lungă, adesea
loc de îngropăciune pentru
mai multe persoane

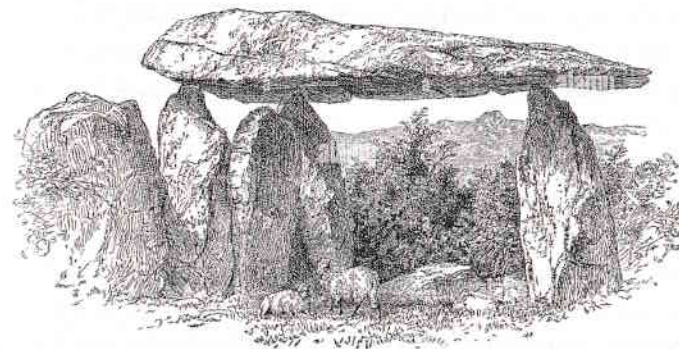
TUMUL

O movilă care conține
o cameră funerară

Cea mai mare concentrare de ruine din Epoca Bronzului din Marea Britanie este în Dartmoor, South Devon. În cei 560 de kilometri pătrați de parc național poate fi găsit fiecare tip de monument enumerat mai sus, inclusiv 18 cercuri de pietre și 75 de rânduri de pietre.

CELE MAI GRELE DOLMENE

Un dolmen este un mormânt antic de mari dimensiuni, cu mai multe încăperi. Pietre megalitice cu rol de stâlpi susțin o altă piatră gigantică orizontală. Aceste morminte ar fi fost înconjurate de construcții din pământ, dar în multe cazuri acestea au fost distruse de fenomenele meteo, iar acum este vizibilă doar structura din piatră.

Multe dolmene se află pe coasta Mării Irlandei în Irlanda, în Țara Galilor și în comitatele englezești Devon și Cornwall. Dolmenul Brownhill din comitatul Carlow din Irlanda are cea mai grea piatră orizontală din Europa. Cântărește 150 de tone.

În ciuda popularității lor ca morminte în nordul Europei, Coreea are cea mai mare concentrare de dolmene din lume, peste 35 000 în toată peninsula – mai mult de 40% din totalul mondial.

Cel mai greu dolmen din lume este dolmenul Ungok din Gochang, Coreea de Sud. Piatra orizontală are uluitoarea greutate de 300 de tone. Ar fi fost nevoie de mii de oameni pentru a ridica uriașa piatră peste mormânt.

CERCURI DE PIETRE REMARCABILE DIN INSULELE BRITANICE

Arbor Low, Derbyshire; Grey Wethers, Devon; Boscawen-Un, Cornwall; Castlerigg, Cumbria; Stanton Drew, Somerset; Long Meg and Her Daughters, Cumbria; Stonehenge, Wiltshire; Avebury Ring, Wiltshire; Callanish, Isle of Lewis; Rollright Stones, Warwickshire; Duddo Five Stones, Northumberland; Bryn Cader Faner, Gwynedd.

O COINCIDENTĂ CONFEDERATĂ

Pe 9 aprilie 1865, generalul Robert E. Lee a predat Armata Confederată din Virginia generalului Statelor Unite Ulysses S. Grant. A fost sfârșitul Războiului Civil American, cel mai sângeros război din America până în prezent.

Făcând acest lucru, a devenit parte din una dintre cele mai mari coincidențe ale istoriei. Prima bătălie pozițională a Războiului Civil a avut loc la Bull Run, în 1861. Unul dintre primele cartușe trase a ajuns în ferma aparținându-i lui Wilmer McLean. Acesta și-a mutat rapid familia la 192 de kilometri depărtare, în clădirea tribunalului din orașul Appomattox. În mod cu totul remarcabil, tocmai în această clădire Grant și Lee s-au întâlnit și au pus capăt războiului. Lui McLean îi plăcea să spună că Războiul Civil a început în curtea lui din față și s-a încheiat în salonul lui de la stradă.

CEL DINTÂI ATAC AL UNUI RECHIN CONSEMNAȚ ÎN ISTORIE

Cea dintâi victimă cunoscută a unui atac al rechinilor, purtând numele de Tsukomo nr. 24, a trăit acum 3 000 de ani în Japonia preistorică. Cel mai probabil victima a murit între 1370 și 1010 î.Hr., în timp ce pescuia sau se scufunda după crustacee. Rămășițele numărului 24 au fost descoperite într-un sit funerar de vânători-culegători și prezentau cel puțin 790 de urme ale unor răni adânci, ca de cuțit.

Scenariul teribil al morții acestuia a fost dezvăluit după analizarea scheletului parțial al victimei. Prin eliminare, arheologii au determinat că rănilor au fost provocate cel mai probabil de un rechin alb sau de un rechin tigru. Rănilor indică faptul că victima și-a pierdut mâna stângă mai întâi, în timp ce încerca să se apere de rechin, urmând apoi secționarea arterelor majore ale piciorului, ceea ce a dus la moartea sa rapidă.

Cu toate că tovarășii victimei au adus cel mai probabil corpul pe uscat, piciorul drept lipsea. Piciorul său stâng detașat a fost îngropat cu corpul, posibil plasat pe piept. Descoperirea nr. 24 în 2021 a dus la depășirea recordului anterior al celui dintâi atac cunoscut al unui rechin – scheletul vechi de 1 000 de ani al unui pescar din Puerto Rico.

ATENTATE LA VIAȚA PREȘEDINȚILOR SUA

Abraham Lincoln: asasinat – 15 aprilie 1865

James A. Garfield: asasinat – 19 septembrie 1881

William McKinley: asasinat – 6 septembrie 1901

Theodore Roosevelt: împușcat și rănit – 14 octombrie 1912

Franklin D. Roosevelt: nevătămat, dar primarul din Chicago care stătea lângă el, Anton Cermak, a fost ucis – 15 februarie 1933

John F. Kennedy: asasinat – 22 noiembrie 1963

Ronald Reagan: împușcat și rănit – 30 martie 1981

Un prim-ministru britanic a fost asasinat:

Spencer Perceval – 11 mai 1812

TENTATIVE DE ASASINAT COMISE ASUPRA MONARHIILOR BRITANICI

În 1800, **George al III-lea** a supraviețuit la două tentative de asasinat într-o singură zi. În dimineața de 15 mai a fost împușcat în Hyde Park, dar glonțul l-a ratat de puțin și a rănit un funcționar public. Seara, regele a fost din nou luat la țintă la Teatrul Regal din Drury Lane, de către un veteran din armată cu tulburări psihice, care a ratat și el. George a insistat ca piesa să continue.

La viața **reginei Victoria** au existat opt tentative. Cea mai serioasă a avut loc în 1850, când Robert Pate a lovit-o în cap cu un baston, provocându-i o vânătăie urâtă. În 1872, Arthur O'Connor a intrat prin efracție în Palatul Buckingham și a ridicat arma asupra ei, dar a fost prins înainte să tragă. Cea din urmă tentativă a avut loc în 1882, când Roderick Maclean a tras cu arma în trăsura ei, lângă Colegiul Eton. Elevii l-au bătut pe atacator înainte ca acesta să fie arestat.

În 1970, un buștean a fost pus pe o cale ferată din Australia pentru a provoca deraierea trenului cu care călătorea regina **Elisabeta a II-a**. Incidentul, sau „Complotul Lithgow“, a rămas fără urmări penale. În 1981, un bărbat a tras șase gloanțe oarbe asupra reginei în timp ce aceasta călătorea pe The Mall în cursul ceremoniei Trooping the Colour. Atentatorul a fost pus sub acuzare în conformitate cu Legea trădării din 1842 și condamnat la cinci ani de închisoare.

CEL DE-AL DOILEA RĂZBOI DE 30 DE ANI

*Luminile se sting în Europa și nu se vor
mai aprinde în cursul vieții noastre.*

Edward Grey

Ministrul de externe britanic Edward Grey rostea aceste cuvinte pe 3 august 1914. A fost premonitoriu. Marea Britanie a declarat război Germaniei a doua zi, după ce Germania nu a respectat ultimatumul britanic de a se retrage din Belgia neutră. Marea Britanie intrase în Primul Război Mondial, de partea Franței și a Rusiei.

Au urmat patru ani de carnaj, 15 milioane de vieți pierzându-se. Harta Europei a fost redesenată, imperiile German, Austro-Ungar, Otoman și Rus nerezistând presiunii. După alți 20 de ani, Europa era din nou în război, într-un conflict chiar mai distructiv decât primul.

La finalul celui de-al Doilea Război Mondial, atât Charles de Gaulle, cât și Winston Churchill s-au referit la „al Doilea Război de 30 de Ani” – primul fiind conflictul multinațional care a făcut ravagii în Europa Centrală în prima jumătate a secolului al XVII-lea. Deși asemănarea este contestată de istorici, ambele conflicte au adus distrugerii teribile și numeroase pierderi de vieți omenești pe o mare întindere a Europei, deși Rusia a înregistrat mai multe victime în cele două Războaie Mondiale decât orice altă țară combatantă.

Primul Război Mondial a fost numit la început „Marele Război”, fiind unul dintre cele mai teribile războaie ale Europei până în acel moment. Mai târziu a căpătat numele de „Primul Război Mondial” datorită relației cu cel de al Doilea. Rusia se referă la al Doilea Război Mondial numindu-l „Marele Război Patriotic” sau „Marele Război pentru Apărarea Patriei”.

AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL A DURAT APROAPE 30 DE ANI

Staționat pe o insulă din arhipelagul Filipine, soldatul japonez Hiroo Onoda a refuzat să se predea la finalul celui de-al Doilea Război Mondial. A rezistat până pe 9 martie 1974, exploratorul japonez Norio Suzuki convingându-l să depună armele dacă reușea să-l facă pe ofițerul lui comandant să-l viziteze.

AL DOILEA RĂZBOI DE 100 DE ANI

Din cei 126 de ani scurși între 1689 și 1815, Marea Britanie și Franța au fost în război cel puțin 61. A fost o încălețare gigantică pentru hegemonie mondială. Prima confruntare a avut loc în mai 1689, în golful Bantry, în largul coastei Irlandei, ultima la bătălia de la Waterloo, în 1815. Unii istorici numesc această perioadă „al Doilea Război de 100 de Ani”.

RĂZBOAIE DIN SECOLUL AL XVIII-LEA

Războiul de Succesiune Spaniol	1701–1715
Războiul otomano-venețian	1714–1718
Marele Război Nordic	1720–1721
Războiul de Succesiune Polonez	1733–1735
Războiul Ruso-Turc	1735–1739
Războiul pentru urechea lui Jenkins . . .	1739–1748
Primul Război Carnatic	1744–1748
Războiul de Succesiune Austriac	1740–1748
Al Doilea Război Carnatic	1749–1754
Al Treilea Război Carnatic	1756–1763
Primul Război Anglo-Mysore	1767–1769
Războiul Revoluționar American	1775–1783
Al Doilea Război Anglo-Mysore	1780–1784
Al Treilea Război Anglo-Mysore	1790–1792
Războiul Revoluționar Francez	1792–1802
Al Patrulea Război Anglo-Mysore	1798–1799

Pe lângă toate acestea, Războiul de Șapte Ani (1756–1763) a fost numit și „primul război mondial”, pentru că a fost primul conflict global, cu peste 20 de națiuni combatante.

DECLANȘAREA RĂZBOIULUI DE ȘAPTE ANI

Ar fi nevoie de un filosof și un istoric mai bun decât mine să explice cauzele faimosului Război de Șapte Ani [...] într-adevăr, originea acestuia mi-a părut mereu atât de complicată, iar cărțile scrise despre acesta atât de teribil de greu de înțeles, încât m-am trezit adesea mult mai înțelept la finalul unui capitol decât la început, așa că nu îmi voi mai necăji cititorul cu considerații personale asupra problemei.

William Makepeace Thackeray, *Norocul lui Barry Lyndon* (1844)

Din fericire, se înșela. Cauzele războiului pe care Winston Churchill îl descria drept „primul război mondial” sunt destul de clare și deloc diferite de cauzele majorității războaielor. Conducătorii voiau teritoriile vecinilor. Coloniștii râvneau la pământul vecinilor.

În Europa, Austria și Franța erau frustrate de ascensiunea Prusiei lui Frederic cel Mare și își doreau înapoi câștigurile lui teritoriale. În America de Nord, Caraibe, Africa și India, britanicii și francezii erau în competiție pentru pământ, influență, sclavi și piețe de desfacere. Exact ca în cazul omologului mai cunoscut, adevăratul Prim Război Mondial, lumea era un butoi cu pulbere care aștepta scânteia.

Acea scânteie a venit din Pennsylvania, când un tânăr ofițer britanic, George Washington, a organizat o ambuscadă împotriva unei forțe de cercetași francezi. Această acțiune a declanșat un război mondial. Marea Britanie a devenit forța dominantă în urma acestuia, dar cu prețul falimentului, iar creșterea taxelor în colonii a condus la Războiul de Independență American. Washington avea să joace din nou un rol important, de această dată conducând lupta împotriva britanicilor.

DAȚI CU SMOALĂ ȘI TĂVĂLIȚI ÎN PENE

În zonele rurale din Scoția și din Irlanda de Nord, o tradiție cunoscută sub numele de „înnegrirea miresei” avea loc în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea. Chiar înaintea nunții, prietenii și familia îi acopereau pe mire și pe mireasă cu tot felul de substanțe menite a murdări, precum funingine, noroi și pene. Se credea că acest obicei păzea cuplul de spirite rele și le aducea noroc.

CUVINTE INVENTATE DE SHAKESPEARE

William Shakespeare este posibil să fi inventat până la 1 700 de cuvinte. Unele, evident, probabil existau deja în vremea sa, dar utilizarea lor în piesele lui le-a impus în limbajul de zi cu zi. Dar printre cuvintele atribuite adesea talentului de inventator al marelui bard se numără:

accommodation; aerial; alligator; arch-villain; bedroom; birthplace; cold-blooded; critic; downstairs; dwindle; engagement; fangled; fitful; foppish; gnarled; gossip; hobnail; hunchbacked; leapfrog; majestic; misquote; never-ending; obscene; premeditated; puppy dog; retirement; sanctimonious; shipwrecked; suspicious; transcendence; watchdog; zany

5 PROCESE CU ANIMALE DIN PERIOADA MEDIEVALĂ

1474: La Basel, un cocoș a fost judecat pentru că a ouat un ou, despre care lumea se temea că ar fi conținut un basilisc și că ar fi fost lucrarea Satanei.

17 august 1487: Jean Rohin, episcop cardinal de Autun, a poruncit tuturor limacșilor din dioceza lui să plece „și, dacă nu se supun acestei porunci a noastre, îi vom excomunica cu anatema noastră”.

1494: În Clermont, Franța, un porc a fost acuzat de omorârea unui copil aflat în leagăn. Martorii au declarat că porcul intrase în casă și mâncase fața și gâtul copilului. Declarat vinovat de crimă, porcul a fost spânzurat.

1510: Șobolanii care au distrus un lan de orz au fost chemați la judecată. Avocatul apărării, Bartholomew Chasseneau, a argumentat că prezența la tribunal i-ar fi pus pe clienții lui în pericol din cauza pisicilor și a câinilor din localitate. Teama rezonabilă de moarte era destul pentru a-i scuti pe oameni de prezența în fața instanței. Dacă șobolanii aveau să fie supuși acelorași legi, sigur nu ar fi trebuit să se aplice și aceleași circumstanțe atenuante? Judecătorul a amânat procesul pe termen nelimitat.

1516: Oficialii din Troyes le-au ordonat insectelor care afectau vița-de-vie să plece în termen de șase zile. Acuzaților li s-a oferit un avocat din oficiu, iar procurorul a vorbit în numele rezidenților nemulțumiți.

ZEI GRECI ȘI ROMANI

Grecia	Zeu	Roma
Zeus	Rege...	Jupiter
Atena	Rățiune	Minerva
Afrodita	Iubire	Venus
Artemis	Vânătoare	Diana
Ares	Război	Marte
Apollo	Diverse	Pheobus
Demetra	Agricultură	Ceres
Dionysos	Plăceri	Bachus
Hades	Tărâmul morților	Pluto
Hera	Căsnicie	Iunona
Hermes	Diverse	Mercur
Poseidon	Mare	Neptun

Romanii erau faimoși ca războinici, arhitecți și ingineri, dar, când venea vorba de partea culturală, mai pașnică, a vieții, lăsau de dorit. Romanii au adaptat un panteon de zei păgâni de la greci, pe care îi cuceriseră în cea mai mare parte până în 146 î.Hr. Cu toate că ulterior creștinismul s-a răspândit în imperiu, a fost adoptat ca religie oficială abia în 380 d.Hr.

Multe dintre numele zeităților greco-romane au pătruns în cultura modernă. Toate planetele sistemului solar, mai puțin cea pe care vă aflați acum, poartă nume de zei greci sau romani – deși numai Uranus este grec, restul sunt romani.

Mergând mai departe, Apollo este numele celebru al programului spațial lunar al SUA. Artemis, Jupiter și Ares sunt manageri de investiții financiare, Mars este numele unui baton de ciocolată, Venus este un aparat de ras pentru femei, iar Hermes este atât numele unei case de modă de lux, cât și al unei companii de poștă și de logistică. Zeii și zeițele Greciei și Romei antice sunt, din câte se pare, peste tot, ascunși la vedere.